

**CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE
ODDZIAŁ W KRAKOWIE**

Agroturystyczne gospodarstwa edukacyjne - idee i dobre przykłady

**Opracowanie: Elżbieta Kmita-Dziasek
Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich
Kraków 2010**

Współcześnie za jeden z warunków efektywnej edukacji uznaje się uczenie poprzez indywidualne zaangażowanie, osobiste odkrycia i ocenę własnych dokonań. W opozycji do tradycyjnego systemu nauczania stawiany jest system nowoczesny, charakteryzujący się integralnością, podmiotowością i indywidualizacją drogi rozwoju ucznia oraz bazujący na aktywizujących metodach pracy dydaktycznej rozwijającej „*naturalne zamilowanie do nauki, z którym każdy człowiek się rodzi*”.¹

Nowoczesne podejście do edukacji czyni gospodarstwo rolne atrakcyjnym miejscem do prowadzenia zajęć dydaktycznych integrujących teorię z praktyką w zakresie wielu przedmiotów. Bezpośredni kontakt z bogatym otoczeniem rolniczo-przyrodniczym i kulturowo-społecznym w zagrodzie wiejskiej sprzyja holistycznemu rozwojowi. Swobodna wiejska przestrzeń, obecność zwierząt, mnogość zapachów, smaków i dźwięków dostarczają mnóstwo bodźców poznawczych i emocjonalnych, wpływając na realizację zasady: „*nauka jest najbardziej efektywna wówczas, kiedy sprawia radość*”.²

Zajęcia edukacyjne prowadzone w gospodarstwach rolnych przynoszą wymierne korzyści dla dwóch sektorów, rolnictwa i szkolnictwa. Szkolnictwo zyskuje urozmaicenie i wzbogacenie procesu kształcenia, programy nauczania zorientowane na praktyczne działanie, ćwiczenia praktyczne z różnych przedmiotów, otwarcie szkoły i alternatywne miejsca edukacji, poznanie wiejskiej kultury. Dla sektora rolnego istotne jest spotkanie z przyszłymi konsumentami i wzrost zrozumienia dla sytuacji i potrzeb gospodarki wiejskiej oraz promocja produktów z gospodarstwa. Jest to także odmiana i wzbogacenie codziennego życia rolnika, radość pracy z dziećmi i nauczycielami, twórczy rozwój rodzin rolniczych i dodatkowy dochód.

Idea edukacji w zagrodach wiejskich wpisuje się mocno w koncepcję „Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju 2005-2014”³ ogłoszoną przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Jej celem jest zwrócenie uwagi ogółu społeczeństwa na znaczenie edukacji w kształtowaniu postaw i wartości. Rezultatem działań edukacyjnych powinno być stopniowe przekształcanie społeczeństwa przemysłowego w społeczeństwo zrównoważone harmonijnie funkcjonujące w płaszczyznach gospodarczej, przyrodniczej, społecznej i kulturowej.

¹ Measelle R.L., Egon M., „Transforming Education: Breakthrough Quality at Lower Cost”, Arthur Andersen 1996

² Kline P. „The everyday genius”, Great Ocean 1988

³ www.unesco.org

Programy edukacyjne w oparciu o rolnictwo organizowane są w wielu krajach europejskich. Najbardziej zaawansowane systemy tworzą: Francja, Szwajcaria, Austria, Niemcy.

We Francji⁴ działa 740 gospodarstw edukacyjnych skupionych w sieci „*Benvenue a la Ferme*”. Celem przyjazdu dzieci do gospodarstwa jest przede wszystkim poznanie pracy na wsi, zwrócenie uwagi na wysiłek związany z wyprodukowaniem żywności i przez to wzbudzenie szacunku dla pracy rolnika jako producenta żywności. Jest to również wzbogacenie wiedzy przyrodniczej oraz edukacja ekologiczna i prozdrowotna.

Najliczniejszą grupę korzystających z zajęć w gospodarstwach edukacyjnych stanowią dzieci w wieku przedszkolnym, a następnie dzieci w wieku szkoły podstawowej. Nieco mniejsza jest liczba młodzieży gimnazjalnej i licealnej uczestniczącej w zajęciach w gospodarstwie. Wizyty w gospodarstwie mogą mieć na celu zwiedzanie gospodarstwa i ogólne zapoznanie się z jego funkcjonowaniem lub dotyczyć specjalistycznych zagadnień. Zakres realizowanych w gospodarstwie tematów określa rodzina rolnika, ona też przygotowuje i realizuje zajęcia. Nauczyciele opiekujący się grupą sprawują nad uczniami nadzór pedagogiczny. Niezależnie od głównego profilu zajęć dydaktycznych gospodarstwa edukacyjne we Francji posiadają zwierzęta gospodarskie, które korzystnie wpływają na atmosferę pobytu sprawiając dzieciom wiele radości.

Rolników obowiązuje uzyskanie zgody od władz lokalnych na prowadzenie działalności edukacyjnej. Dla Izby Rolniczej, która wspiera i kontroluje gospodarstwa edukacyjne kluczowe dla oceny gospodarstwa jest bezpieczeństwo dzieci i wyposażenie gospodarstwa w salę dydaktyczną oraz oddzielne toalety. Osoby decydujące się na utworzenie gospodarstwa pedagogicznego przez pierwszy rok są obserwatorami. Następnie inspektor z Izby Rolniczej na podstawie wizytacji decyduje o właściwej formie i zakresie działalności i przyjmuje gospodarstwo do sieci z prawem posługiwania się logo systemu.

Gospodarstwa mogą ubiegać się dodatkowo o akredytację Ministerstwa Edukacji na zasadzie dobrowolności. W praktyce większość gospodarstw stara się o certyfikat MEN ze względów marketingowych.

⁴ Na podstawie danych uzyskanych podczas wizyty studyjnej we Francji nt. Funkcjonowania agroturystycznych gospodarstw edukacyjnych we Francji”, MRiRW – CDR Oddział w Krakowie, 18-25.09.2010.

W Szwajcarii⁵ funkcjonuje ogólnonarodowa inicjatywa sektora rolnego pod nazwą „*Schule auf dem Bauernhof* „*SchuB*” – Szkoła w zarodzie chłopskiej. *Schule auf dem Bauernhof*, angażując prawie 300 gospodarstw rolnych we wszystkich kantonach.

Oferta obejmuje pobyty o zróżnicowanym wymiarze czasowym, od wizyt 1-2 godzinnych poprzez pół i jednodniowe do pobytów tygodniowych. Gospodarstwo może być odwiedzane wielokrotnie w ciągu roku przez tę samą grupę uczniów realizujących dłuższy program. Pierwzoplanowym założeniem wszystkich zajęć edukacyjnych jest nastawienie na samodzielną pracę uczniów i zdobywanie osobistych doświadczeń. Wybór tematów, które mogą być prowadzone w gospodarstwie jest bardzo duży. Przykładowo są to: „poznajemy łąki i pastwiska”, „droga mleczna”, „ścieżka warzyw”, „ścieżka owoców”, „ścieżka wełny”, „ścieżka miodu”. Dla młodszych dzieci gospodarstwa proponują zabawy pozwalające poznać wiejskie środowisko oraz pochodzenie i walory wiejskich produktów. Zabawy obejmują proste czynności sprawiające dzieciom przyjemność - rozpoznawanie i naśladowanie zwierząt, uczenie się zapachów, poznawanie smaków, karmienie zwierząt, robienie zakupów i inne. Gospodarstwa rolne są także wykorzystywane jako miejsce zajęć wspomagających przedmioty szkolne z pozoru nie mające wiele wspólnego z wsią, jak przykładowo fizyka, geografia, historia, prace ręczne.

SchuB oferuje znacznie więcej niż tylko pobyt turystyczny w gospodarstwie. W związku z tym wizyty muszą być bardzo starannie przygotowane zarówno przez nauczycieli szkolnych jak i gospodarzy, pełniących rolę nauczycieli w gospodarstwie. Gospodarstwa oferujące zajęcia edukacyjne muszą być zarejestrowane w systemie oraz muszą spełnić wymagania dotyczące bezpieczeństwa zgodnie z listą kontrolną.

Działalność *SchuB* na poziomie ogólnokrajowym jest koordynowana przez stowarzyszenie Krajowe Forum *Schule auf dem Bauernhof*. Jest to grupa robocza składająca się z przedstawicieli rolników, nauczycieli, ekologów, ośrodków badawczych, doradztwa rolniczego i organizacji chłopskich. Każdy kanton posiada swojego przedstawiciela – osobę kontaktową, która wspiera nauczycieli i rolników. Forum opracowuje koncepcje nauczania i materiały do zajęć, koordynuje komunikację pomiędzy koordynatorami w kantonach, promuje znaczenie *SchuB* w wychowaniu, a przede wszystkim dba o standardy edukacji w gospodarstwie. Na poziomie kantonów organizowane są regularne obowiązkowe

⁵ Kmita-Dziasek E. „Szkoła w zagrodzie chłopskiej. *Schule auf dem Bauernhof*”, w: Marka wiejskiego produktu turystycznego. Inicjatywy i inspiracje, Centrum Doradztwa Rolniczego, Kraków 2009

szkolenia dla rolników prowadzących gospodarstwa edukacyjne zgodnie z ujednoliconymi wytycznymi Krajowego Forum. Gospodarze zobowiązani są także do sporządzania okresowych sprawozdań z działań edukacyjnych.

Projekt „*Schule am Bauernhof*” („Szkoła w zagrodzie chłopskiej) jest w Austrii ⁶ wspólną inicjatywą Federalnego Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa, Środowiska i Gospodarki Wodnej i Federalnego Ministerstwa Edukacji, Nauki i Kultury we współpracy z Forum Edukacji Ekologicznej. Rolnicy podejmujący działalność edukacyjną w gospodarstwie mają obowiązek ukończenia kursu pedagogicznego potwierdzonego właściwym certyfikatem.

Projekt powstał w roku 1998 i roczne obejmuje 40 – 50 tys. uczniów. Dzieci i młodzież mogą korzystać z dwóch rodzajów zajęć:

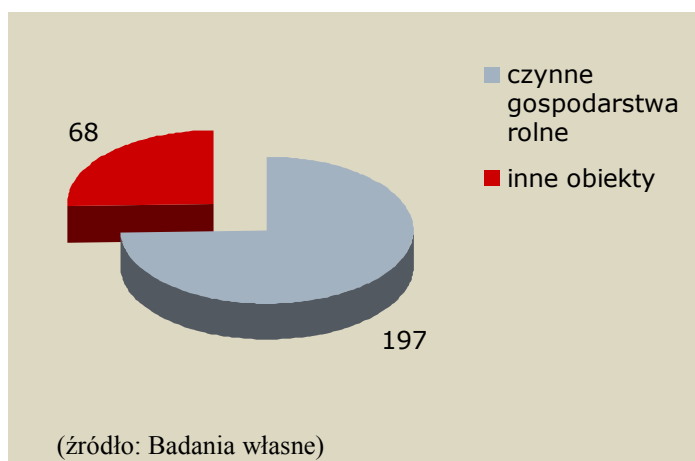
- wizyta jednodniowa obejmująca pół dnia lub cały dzień pobytu w gospodarstwie z programem edukacyjnym dotyczącym podstawowych informacji na temat rolnictwa. Uczestnicy mają możliwość kontaktu ze zwierzętami gospodarskimi, mogą zobaczyć uprawy, maszyny, obiekty i uczestniczyć w wybranych zajęciach w gospodarstwie, takich jak na przykład dojenie, zbieranie plonów, przetwarzania produktów. Krótkie wizyty mają na celu wzbudzić zainteresowanie uczestników problematyką wiejską.
- tygodniowy pobyt w gospodarstwie z zakwaterowaniem i wyżywieniem, który pozwala na zagłębienie się w problematykę, umożliwia młodym ludziom uczestniczenie w codziennym życiu gospodarstwa rolnego, nawiązania relacji ze zwierzętami, a także śledzenia cyklu produkcyjnego.

„Schule am Bauernhof” to szkoła na świeżym powietrzu, gdzie klasą szkolną jest pole, łąka, las, stodoła, a nauczycielami są rośliny, zwierzęta i ludzie, którzy mieszkają na farmie.

Również w Polsce z powodzeniem rolnicy podejmują inicjatywy edukacyjne. Ogólnopolskie badania ankietowe prowadzone przez Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie we współpracy z wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego w okresie kwiecień-maj 2010 pozwoliły oszacować liczbę gospodarstw rolnych prowadzących lub posiadających odpowiedni potencjał dla rozwoju działalności edukacyjnej na poziomie około 200 obiektów, w tym 47 gospodarstw z certyfikatem rolnictwa ekologicznego (Ryc.1).

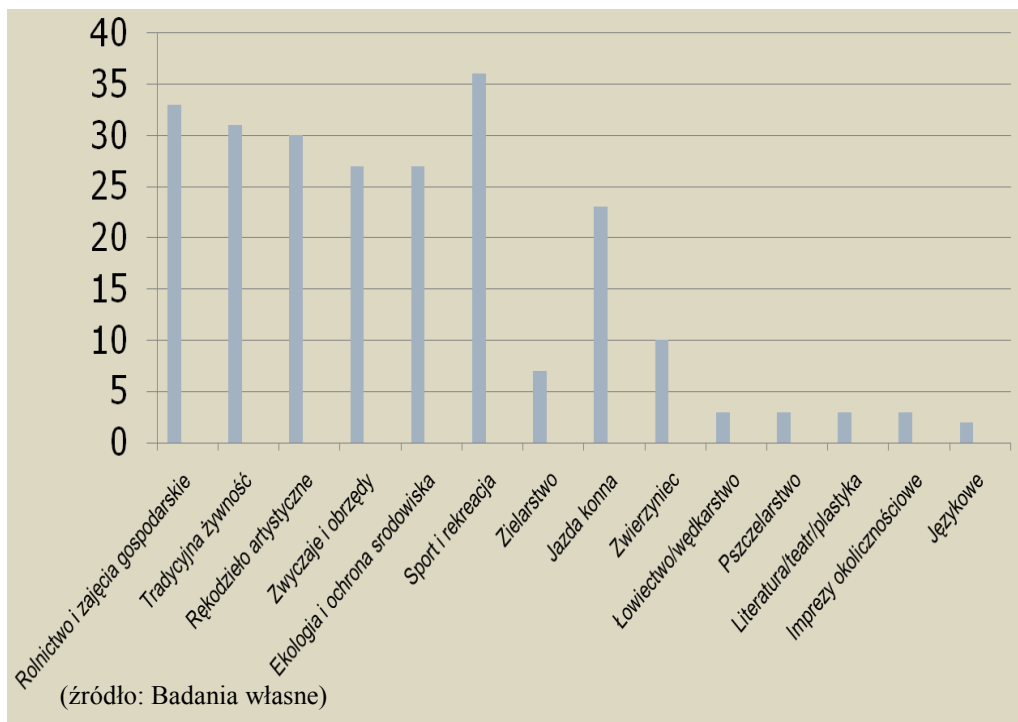
⁶ www.schuleambauernhof.at

Ryc. 1 Struktura gospodarstw wiejskich prowadzących działania edukacyjne

Oferta obejmuje głównie pobyty dla grup zorganizowanych, przy czym najczęściej z usług edukacyjnych korzystają grupy dzieci w wieku szkoły podstawowej. Najbardziej popularną formą są krótkie, 1-3 godzinne wizyty w gospodarstwie połączone ze zwiedzaniem, warsztatami praktycznymi i programem rekreacyjno-sportowym. Popularne „zielone szkoły” oferujące dłuższe pobyty z noclegiem są na ogół ukierunkowane na program rekreacyjny z elementami realizacji programu szkolnego.

Ryc. 2. Profile tematyczne w ofercie edukacyjnej gospodarstw wiejskich

Na możliwości edukacyjne gospodarstw wiejskich jako pierwsze zwróciły uwagę gospodarstwa ekologiczne. Już w 2002 roku **Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne**

„Ziarno”⁷ zainicjowało sieć Wiejskich Ośrodków Edukacji, opartych o gospodarstwa ekologiczne, których przedstawiciele spotykają się i wymieniają swoje doświadczenia na seminariach, konferencjach, wyjazdach studyjnych i warsztatach. Stowarzyszenie wydało

przewodnik w formie 7 zeszytów dla osób zainteresowanych prowadzeniem edukacji w gospodarstwie ekologicznym. Rocznie z programów edukacyjnych "Ziarna" korzysta ok. 3000 osób. Podstawową bazę do zajęć edukacyjnych stanowi dla Stowarzyszenia **gospodarstwo ekologiczne „Arka” w Grzybowie k/ Płocka**. W trakcie 6-godzinnych zajęć warsztatowych „W Grzybowskiej Arce” grupy mają kilka propozycji tematycznych do wyboru przez nauczyciela. Można poznać zasady funkcjonowania gospodarstwa ekologicznego oraz przyjrzeć się z bliska pracy rolnika, dowiedzieć się skąd pochodzą podstawowe produkty żywnościowe: mleko, jaja, sery, masło, śmietana oraz poznać zasady zrównoważonej konsumpcji. Żywy kontakt z naturą zapewniają warsztaty przyrodnicze. Wiedza przyswajana jest przez aktywne uczestnictwo, samodzielne obserwacje przez lornetkę oraz pod lupą, świat jest odbierany wszystkimi zmysłami: nauka staje się fascynującym odkrywaniem. Prowadzone są także zajęcia w ogrodzie, podczas których dzieci mogą poznać smak oraz właściwości lecznicze ziół i związane z nimi historie. W trakcie zajęć w Biopiekarni można dowiedzieć się wszystkiego o zbożach oraz rodzajach mąki, zobaczyć jak miele się ziarno, upiec razową bułkę, chlebek lub podpłomyki. Osoby zainteresowane tradycją i kulturą polskiej wsi mogą nauczyć się jak zrobić piękne wycinanki sannickie oraz poznać regionalne tańce ludowe. Podczas samodzielnego wykonywania świec z wosku pszczelego dzieci mają okazję zaznajomić się z tajnikami życia pszczół. Ośrodek prowadzi także zajęcia z gleboznawstwa połączone z licznymi doświadczeniami i prelekcje na temat energii odnawialnych oraz warsztaty papieru czerpanego. Podczas pobytu w gospodarstwie uczestnicy mają zapewnione dwa posiłki wegetariańskie: śniadanie oraz obiad z lokalnych produktów ekologicznych.

Ze Stowarzyszeniem „Ziarno” od początku współpracuje **gospodarstwo ekologiczne „Fiord Ciopan”**⁸ w Ciopanie, woj. mazowieckie. Właściciele gospodarstwa są współautorami

⁷ www.ziarno.eu

⁸ Na podstawie kwestionariusza-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.fiordciopan.com

przewodnika do edukacji ekologicznej „O czym śpiewają skowronki”⁹. Gospodarstwo specjalizuje się w hodowli koni. Gospodarze najchętniej przyjmują przedszkolaki i młodsze dzieci ze szkół podstawowych. Jednorazowo gospodarstwo może przyjąć nawet 50 osób, przy czym tak duże grupy są dzielone na trzy mniejsze, dla których zajęcia prowadzone są oddzielnie. Program edukacyjny rozpoczyna się o godz. 10.00 i trwa około 5 godzin. Program jest dostosowany do wieku dzieci, ich wiadomości i możliwości przyswajania. Podstawowe punkty programu to:

- Bioróżnorodność rolnicza: zapoznanie się z podstawowymi i typowymi zabudowaniami gospodarstwa, ich nazwami i funkcjami, które pełnią (kurnik, stajnia, stodoła); poznanie zwierząt mieszkających w gospodarstwie (konie, drób, psy i koty); uczestniczenie w pracach w warzywniku i w sadzie (w zależności od pory roku); poznanie narzędzi i maszyn; rozpoznawanie warzyw, owoców, zbóż; zapoznanie się z rasami, obsługą, karmieniem i pielęgnacją koni; przejażdżka na koniu.
- Bioróżnorodność w przyrodzie: rozpoznawanie drzew, kwiatów i owoców; oglądanie gniazd, dziupli, miejsc lęgowych ptaków, rola dzikich ptaków w gospodarstwie; obserwacja ptaków, rozpoznawanie ptaków po wyglądzie i śpiewie; rozpoznawanie, zbieranie, suszenie i poznawanie zastosowania ziół; obserwowanie gniazd dzikich pszczoł Murarki ogrodowej.

Poza zajęciami w obrębie zagrody, atrakcją programu jest wyjazd wozem konnym do lasu.

Przykładem indywidualnego gospodarstwa rolnego specjalizującego się w ofercie edukacyjnej jest **rodzinne gospodarstwo ekoturystyczne „Agrochatka”**¹⁰ w miejscowości Biadacz-Brodnica, woj. opolskie. Gospodarstwo od 2002 r. posiada atest ekologiczny. Właściciele gospodarstwa są nauczycielami z długoletnim stażem pedagogicznym i prowadzą warsztaty edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych według autorskich zaakceptowanych przez władze oświatowe scenariuszy. Swoją ofertę kierują także do osób głuchych i niedosłyszących. Całość, albo wybrane elementy warsztatów mogą być przeprowadzone w języku angielskim przez *native speaker* ze Stanów Zjednoczonych. Oferta edukacyjna obejmuje programy:

⁹ „O czym śpiewają skowronki? – ścieżka przez wieś”, Pr. zb., Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalne „Ziarno”, 2002

¹⁰ Na podstawie kwestionariusz-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.agrochatka.pl

- Od ziarna garsteczki do świeżej bułeczki – samodzielne wykonanie i wypiek chlebków z mąki razowej;
- Tajemnice kropli miodu – życie i zwyczaje pszczół, degustacja miodów, produkty pszczele, samodzielne wykonanie świeczek woskowych;
- Ekoludek poznaje Ziemię;
- Cztery pory roku – warsztaty związane z porami roku i świętami, np. Święto Pieczonego Ziemniaka, Dzień Dziecka, obrzędy i zwyczaje świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy;
- Moja mała Ojczyzna – warsztaty o tematyce regionalnej;
- Wypoczywaj i twórz – weekend z rękodziełem.

Przez cały rok gospodarstwo oferuje także noclegi z wyżywieniem. Klienci mogą zakupić ekologiczne produkty (np. jajka, kozie mleko, warzywa, owoce) oraz kosmetyki naturalne i produkty pszczele.

Dla zwiększenia atrakcyjności programy rolnicze w ofercie gospodarstw edukacyjnych łączone bywają z ofertą artystyczną. **Gospodarstwo ekologiczne „Kowalowe Skąły”**¹¹ we Wrzeszczynie, woj. dolnośląskie specjalizuje się w hodowli owcy szarej rogatej wrzosówki lineburskiej. Gospodarstwo prowadzi warsztaty pt. „Zwierzaki filcaki” dla dzieci od 6-13 lat. W programie znajduje się prelekcja o historii regionu, hodowli owiec, wykorzystywaniu mleka, mięsa, wełny i skór oraz warsztaty pozyskiwania i przetwarzania wełny owczej: podstrzyżyny, czyszczenie, gręplowanie, filcowanie. Podczas warsztatów każdy uczestnik samodzielnie wykonuje małą formę artystyczno-użytkową z filcu – obraz, maskotka, piórniki, etui na telefon, itp.

Równolegle z nurtem edukacji rolniczej w gospodarstwie rozwija się oferta zajęć z zakresu edukacji regionalnej i dziedzictwa kulturowego. Uzupełnia ona w sposób integralny warsztaty związane z rolnictwem lub stanowi niezależną ofertę programową.

Mini skansen „Wojciechosko Zagroda”¹² w Wojciechowie, woj. lubelskie przywraca pamięć o dawnych zajęciach wiejskich i ginących zawodach. W starym obejściu gospodarskim udostępniono do zwiedzania chałupę chłopską, oborę i stodołę z wyposażeniem oraz warsztaty stolarski, garncarski i kowalski. Z oryginalną i w pełni wyposażoną drewnianą kuźnią sąsiaduje chata kowala z pocz. XX wieku. Program

¹¹ Na podstawie kwestionariusza-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.kowaloveskaly.republika.pl

¹² Prezentacja laureatów konkursu na najbardziej innowacyjny produkt agroturystyczny Lubelszczyzny 2010; www.wojciechoskozagroda.pl

edukacyjny obejmuje zwiedzanie zagrody i poznawanie sprzętów gospodarstwa domowego i przedmiotów użytkowych oraz warsztaty garncarskie, bibułkarskie, zajęcia z ubijania masła, odciskania sera, wypieku chleba. W programie znajduje się także karmienie zwierząt mieszkających w zagrodzie: owce, kozy, kuc, ptactwo domowe, świnia. Dla grup powyżej 20 osób organizowane są także pokazy młócenia cepami, mielenia zboża na żarnach, prania na tarze, tkania na krosnach i przędzenia wełny.

Dawne czasy przypomina „**Zagroda Guciów**”¹³ w Guciowie, malowniczej wsi na Roztoczu. Na cele turystyczne zaadaptowano XIX-wieczną zagrodę z drewnianym domem mieszkalnym, stodołą ze starymi sprzętami, narzędziami i naczyniami zasobowymi, komorą służącą jako miejsce wystawy skamieniałości i minerałów z obszaru między Wisłą a Bugiem oraz obory, w której urządzono galerię prac lokalnych twórców w drewnie, kamieniu, glinie, metalu i na płótnie. Gospodarstwo oferuje zwiedzanie zagrody, pobyt rekreacyjny na przyległym wielohektarowym obszarze oraz prawdziwie wiejskie jedzenie: podpłomyki, kartofle ze zsiadłym mlekiem, kaszę z soczewicą, zupę z pokrzyw, barszcz szczawiowy, kluski z serem i tym podobne.

Tradycyjna żywność nabiera w ostatnim czasie coraz większego znaczenia w życiu codziennym i turystyce. Zajęcia edukacyjne poświęcone kuchni polskiej oferuje „**Dworek Tradycja**”¹⁴ w miejscowości Bełczna, woj. zachodniopomorskie. W swojej ofercie obiekt posiada pakiet edukacyjny dla szkół pod nazwą „Wiejskie gospodarstwo domowe”. W ramach programu gospodarze przekazują uczestnikom wiedzę i szacunek dla polskiego dziedzictwa kulinarnego. Poza poznawaniem regionalnych tradycji kulinarnych uczestnicy zdobywają bogaty zestaw tradycyjnych kulinarnych sprawności - klejenie pierogów, wyrób makaronów, pieczenie chleba, wypiek pierników potwierdzony Certyfikatem Piernikarstwa. Program ponadto dostarcza wiedzy o obyczaju przygotowywania biesiady i zachowania przy stole. Na dzieci czeka też wiele atrakcji na strychu, w piwnicach i ogrodzie zabytkowej ponad 300-letniej posiadłości.

Jednym z oczekiwanych przez gości elementów turystyki wiejskiej jest możliwość kontaktu ze zwierzętami. Jest to także ważny czynnik procesu edukacji. Obcowanie ze zwierzętami uczy wrażliwości i bezinteresowności oraz wdraża do obowiązków i rozbudza potrzeby poznawcze. Stąd w ofercie gospodarstw edukacyjnych zwierzęta mają miejsce szczególne.

¹³ Na podstawie kwestionariusza-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.guciov.pl
Prezentacja laureatów konkursu na najbardziej innowacyjny produkt agroturystyczny Lubelszczyzny 2010

¹⁴ Na podstawie kwestionariusza-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.dworektradycja.pl

Gospodarstwo agroturystyczne „Rancho Arka”¹⁵

w miejscowości Serniki, woj. lubelskie prezentuje gościom bogaty zwierzyńiec gatunków i ras zwierząt gospodarskich z całego świata. Składają się na niego m.in. górskie bydło szkockie (*highland*), bydło węgierskie (*modjor surke*), konie, kozy górskie mleczne, owce wrzosówki, króliki, mangalice (węgierskie świnie pastwiskowe), świnki wietnamskie, lamy, oślica, muflony, świniodziki, perliczki, indyki kalifornijskie, strusie afrykańskie, emu i nandu, kaczki, gęsi i najdziwaczniejsze kury. Jednodniowy pobyt grup w gospodarstwie polega na zwiedzaniu zwierzyńca z przewodnikiem oraz pobytku rekreacyjnym na rozległym terenie, obejmującym m.in. jazdę konną, przejażdżki bryczką, kuligi, gry sportowe.

Agroturystyka „Ania i Filip”¹⁶ w Izabelinie, woj. wielkopolskie proponuje grupom szkolnym i przedszkolnym kilkugodzinne programy edukacyjne poświęcone procesom udomowienia dzikich zwierząt przez człowieka. W zwierzyńcu znajduje się ponad 400 gatunków zwierząt, w tym formy wyjściowe i obecnie hodowane takich zwierząt jak świnia, owca, koza, gęś, kaczka, perliczka, kura domowa. Są tam ponadto dziki, daniela, muflony, kozy syryjskie, różnokolorowe bażanty, jelenie, łabędzie, kaczki, gęsi, strusie, kozy i wiele innych. Program edukacyjny rozpoczyna się wizytą w muzeum przyrodniczym, gdzie zgromadzono ok. 300 eksponatów ssaków, ptaków i ryb. Wykwalifikowani przewodnicy demonstrują dzieciom poszczególne gatunki zwracając uwagę na zależności pomiędzy określonym gatunkiem a naturalnym środowiskiem jego życia. Przy muzeum znajduje się kilka inkubatorów, w których w okresie od kwietnia do września można zobaczyć wykluwające się pisklęta. W dalszej części programu, także pod opieką przewodników, odbywa się zwiedzanie zwierzyńca. Program uczy dzieci, że przyjazny stosunek do zwierząt powoduje zaufanie z ich strony.

Pionierskim w skali kraju przedsięwzięciem zespołowym jest **Szlak Edukacyjnych Zagród Agroturystycznych w Gminie Żarki**,¹⁷ woj. śląskie. W trakcie wizyty na malowniczym szlaku rowerowo-pieszym Jury Krakowsko-Częstochowskiej można poczuć uroki wiejskiego gospodarstwa i poznać

¹⁵ Na podstawie kwestionariusza-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.ranchoarka.republika.pl

¹⁶ Na podstawie kwestionariusza-ankiety CDR O/Kraków 2010; www.aniafilip.net

¹⁷ Kulińska-Pluta K., Szlak Edukacyjnych Zagród Agroturystycznych w Gminie Żarki, w: : Marka wiejskiego produktu turystycznego. Inicjatywy i inspiracje, Centrum Doradztwa Rolniczego, Kraków 2009

tajemnice zwierząt gospodarskich w ich naturalnym otoczeniu w czterech zagrodach: plastycznie – kulinarnej „Maciejówce”, „Zagrodzie Koziej”, Zagrodzie „U Strusia” w Ostrowie oraz Agrogospodarstwie - „Pod Skalką” w Przybynowie. Właściciele zagród przygotowali specjalną ofertę dla turystów indywidualnych oraz grup z przedszkoli i szkół. Wszyscy, a przede wszystkim ci najmłodsi mogą dowiedzieć się jak kiedyś przechowywano zboże, co je koza, czy struś chowa głowę w piasek, dlaczego koń przepada za sianem, jak zrobić ozdoby używając tylko i wyłącznie słomy, co można wyczarować z ciastoliny? Na pytania odpowiada gospodarz, który jest przewodnikiem po własnym gospodarstwie. Każdy z właścicieli musiał się nauczyć trudnej sztuki przyjmowania gości i opowiadania im o swoim gospodarstwie. Na życzenie gości istnieje możliwość skosztowania lokalnych specjalów, np. sera koziego, sernika z koziego mleka, szaszłyków z kozłęciny, żurku, wiejskiego chleba na zakwasie, drożdżówki, czy ajerkoniaku na strusim jajku oraz jajecznicy ze strusiego jaja. Pobyt na szlaku obejmować może pakiet wizyt we wszystkich zagrodach lub swobodny wybór pojedynczej zagrody lub dowolny zestaw kilku wizyt. Do wyboru jest także sposób przemieszczania między zagrodami (sanie, powozy, rowery). Ofertę rolniczą uzupełnia program o nazwie „Ocalić od zapomnienia”, który polega na zwiedzaniu Mini Skansenu Wsi Jurajskiej z przełomu XIX/XX wieku, który utworzyło Agrogospodarstwo „Pod Skalką”. Na szczególną uwagę zasługuje chata i piec chlebowy z tzw. "zapiekiem". Przy chacie znajduje się stara kuźnia, gdzie można obejrzyć narzędzia oraz piec kowalski. Na terenie skansenu zgromadzona jest również ciekawa ekspozycja zabytkowych urządzeń rolniczych. Atrakcją gospodarstwa jest zwierzyniec, w którym na gości czekają owce, wielbłąd, sarna, alpaka, kangur, szynszyl i dzik.

Gospodarstwa ze szlaku mają uszyte jednolite stroje ludowe z regionu częstochowskiego i wspólnie podejmują przedsięwzięcia w zakresie promocji na imprezach lokalnych i targach ogólnopolskich.

Oferta edukacyjna gospodarstw wiejskich jest obiecującym nowym kierunkiem działalności uzupełniającym podstawowe źródła dochodu mieszkańców wsi, ale też spełniającym szerzej rozumianą misję społeczną. W sytuacji gdy coraz więcej dzieci nie posiada wcale lub ma fałszywe wyobrażenie na temat źródeł pochodzenia żywności agroturystyczne gospodarstwa edukacyjne mają szansę wywołać lepsze zrozumienie wsi i wytworzenie osobistej relacji ogółu społeczeństwa z rolnictwem, a w dłuższej perspektywie przyczynić się do ochrony rolniczej bioróżnorodności i zrównoważonego korzystania z obszarów wiejskich.

Opisane powyżej przykłady już się w tę misję wpisały.